

MALLORKATIK TXANGOLARI (II)

Atutxa'tar Paul, 2015'ean Zornotzan Loraila'ren 16'an

Juduak, itsasoko mapagintzan Mallorkako ugartean jakiten ebana.

Llull'tar Raimundok, eskolaren ereduzko jakituriz, katalanez idatzi ta margoztu ebezan itsas eskutitz edo mapak, garrantzi aundienetarikoak dira, askoz geiago, itsas osteko ardura orretan ba ziran, eta eginkizun orreik dira aurkezten dauskuezanak, Mallorkan egon ziran itsas osteko ikerketaren zaletasunezkoak.

Kontuan artu bear dogu, juduak orduko denboran euki eben merkantil artu emonakaz, mauri ta kristau mundu guztitik zabaldua aurkezten zirela, eta ondo baiño obeto ezagutzen ebezala Lur Arteko itsasoa eta beste itsasoetatik ur gainean ibilteko bear ebezan orduko tresneri guztiak.

Ez da arritzekoa ba, Kolonek alango Kristau siñismena ta itsas zaletasunezko jakituria eukitea, Llull'tar Raimundo, Abraam Kresques eta bere seme Jafuda juduaren jakituri aunditik asko eukelako ikasita.

1.391kako urtean kristau zoro batzuk, Kall deritxon judu auzunea erasotu eben, eta 300 judu inguru il ondoren, galazo eutsoen judutarrai kristautasunezko siñismenara itzuli zitezen edo bestela lur aietatik alde egien.

Siñismena aldatu eben artean, Kreskes'tar Jafuda be egon zan, eta izena aldatu bearrean agertuta, onek Ribes'tar Jaumerena artu eban.

Eta siñismena aldatu gura ez eben beste batzuk, Kolontarren antzera, Flandesera aldatu ziran.

1.391kako urtean, kristautasunezko siñismenara aldatu ziran judu artean, batzuk Kolonen izena artu eben, emendik Flandesera zabaldua.

Kolon Kataluñako abizen bat da, txori Kolonbus'en ize netik artuta dagoena, eta I Jaime Aragoiko erregeak ugar te au 1.229an menperatu ebenetik, eurak daukien oiturazko abizen batera biurtu zan.

1.394ko urtean Ribes'tar Jaume edo Jefuda'tar Kreskes au, Bartzelonara joan zan mapagintzan.

Eta 1.412ko urtean, Portugaleko Itsasgizon´tar Enrike errege semeak deituta, Portugalera joan zan, bertan bide-
ratzeko Enrikek sortaraziko eban mapagintzaren lantokia.

1.450eko urtean Mallorkako errigizartearen artean, auzitegikoak⁽¹⁾ erritarren aurka matxinatu ziranean, merkataria aberatsaren artean askok, Anjoutar Renatori lagundu eutsuen, Aragoiko errege biotz andiko V.n Alfonsoren aurka.

Eta merkataria aberats onein artean, Mallorkakoak ziran Kasenabe´tar Gillaume eta Koullon´tar Kristobal, Kolontar Kristobalen osabak zirenak aurkezten ziran.

Dana dala emen agertzen da Kolontar Juan, igeslari bi ta andre Margalidaren aita.

Baiña, nor ote zan Margalinda ori ?.

Margarita andere lagun bat izan zan, IVn Karloseri atxilotutako denboratan laguntzen egonekua.

1.459ko urte onen amaieran, IVn Karlos eta Margaritaren artean maitetasunezko laz-tankerietan ibilita, 1.460ko Bagillan seme bat jaio jakien, eta IVn Karlos bertan ez egon arren, jakin ebalako aurdun egon zala, Mallorkako gotzai ta erki edo gudu jaurliari idatzi eutsen eskutitz bana, gertakizun orren barriakaz arduratu zitezen, eta egia izan bear da, erki edo gudu jaurliariak eta gotzaiñak ardura aundiz erantzun ebela, IVn Karlosek ostera idazten dautsielako beste eskutitz bat eskerrak emonez.

Eta jaio zan ume ori izan zan Kolon´tar Kristobal, Amerikako lurraren agerketak lortu ebezanak, IVn Karlos euskal errege Nafartarrak, ezkontzatik kanpo euki ebazan semeetatik lau ontzat artu ebazanetik Kolon´tar Kristobal bat izan zalako.

Nik ez daukat zalantzarik, Kolon´tar Kristobal euskal nafar IV.n Karlos erregearen eta Mallorkako semea zala eta uste dot laster egiztatu egingo dala.

Gure txangolaritzazko egunak Mallorkatik.

2.015´an Jorrailla´ren 27´ko Astelen eguna eta gure txangolaritzaren lenengo eguna:

Gure suin Mintegi ta Uriarte´tar Mikel etorri zan arratsaldeko irurak eta laurenetan bere berebillagaz, gu Loiuko egazkiñen zelaira eroateko.

Eta bertan egon giñanean, pardel edo bide zorroak marraztera joan giñan gero egazkiñan euren gorde lekuan sartuta, gugaz batera aldatu zitezen Mallorkara.

Arratsaldeko bostak eta amazazpi minutu ziranean urten gendun Loiuko egazkin zelaitik, seiterdiak ziranean Mallorkara eltzeko.

Zorro edo pardelak berrezkuratuta, bus batera igon gendun, Mallorkako Arenalean dagoezan askotariko arroztetxe edo ostaletxetara joateko.

Gure taldea, Aita Rafaelen kaleko zenbaki bian dauan

(1) Auzitegikoak = forenses.

Abana Bay⁽¹⁾ ostaletxera joan zan, eta zazpiterdian ostaletxeko arreran, gidarien oarra entzun ondoren, urrengo egunean goizeko 9´1/2etan beko gela nagusian egon gindezen, eta euren asken antolamenduzko berbak entzun eta 511´ko bizigelako giltzak artuta logela barrura sartuta, eroan genduzan jantziak, euren lekuetan atonduten asi giñan.

Garbitu ondoren, afaltzera beratu giñan eta ondo janda ostean, erritik ostera bat egitera joan giñan, amarterdian baiña, iñor ez zalako ibilten kaleetatik ostaletxera joan giñan lo egiten.

2.015´eko Jorrailla´ren 28´ko asteartea eta gure txangolaritzaren bigarren eguna:

7´retan jagi giñan, garbiketa ostean jan tokira joanda gosaltzeko.

Eta emen janariagaitik esan bear dotena, nai gosalkeran, bazkal edo afalkerarako, janari ugari eta aukera askokoa euki gendula, iñor tximistaka asi edo gorriak esan ez egiazan.

9´1/2etan joan giñan ostaletxearen gela nagusira, bide orrein zuzendariak ia guri zer aurkezten euskuen aste osorako.

Leen, 50 minutu beranduago asi giñan, mikrofonu edo ozenki berba egiteko gaillutik ez zalako ezer entzuten.

Asi zanean oartu eban, lapurketa asko egon zirala Mallorca guztian, eta txebera orreitan ez jausteko zelako aukeretatik urrundu edo alde egin bear genduela esan euskuen.

Egun orren arratsaldeko bideagaz asi jakun, eta emon euskun bidaien izen lerrotik, berak azpian marratu ebazan bidaiak azaldu euskuzan, bertatik guk gure genduna artzeko.

Bost eguneko bidaiak artu genduzan Lourdesek eta nik, Mallorca osoa ikusteko gogoia euki gendulako.

Batzarra amaitu eta gidarien zuzendariagaz, ostera guzti orreik ordaindu ondoren, Berd eta Martoreill´tar Gabrieleekin berba egitea lortu neban, eta arratsaldeko 4´retatik 6´rak arte itxaroten egongo nintzela esan neutson.

Ez eban jakin zelan etorri gure ostaletxera, oso barriak diralako, eta 7´1/2 karte itxaron bear neban.

Bera eldu zanean, beren liburuak daukan argazkitik ezagutu neban, eta zorionduz batera eskua emon ostean, kafetegiko mai baten ondora joanda, bereala asi gintzazan berbaz gure Koloneko mintzagaiarekin.

Nik, gure Kolonen gora beran idazteko edestia berari aurkeztuta, eta idatzi neban Euskerazaintzazko aldizkari osoaren atal-bi berari emonda, bera beren liburuagaz eta ni gure aldizkariagaz eskuetan erakusten gagozela, argazki bi edo iru atara genduzan.

(1) *Habana Bay* = *Habana*, *ostaletxearen izenaren erdia da eta Bay*, bertan dauan errekearen izena.

Beragaz egonda, ardura aundiko gizon bizkorra, zabala ta bene-takoa agertu jatan, eta berak Kolonen gora beran sortu ta beti zabalik egoten dan Kolonen elkargoko erakustokiaren zabalbideko iru izkuntzatan dagozan txartelak emon eustazan, berak Kolonen gora beran lortu dauazan azkeneko zeaztazunekaz batera.

Bai ta orri andi bat be emon eustan bere azkeneko azterkuntzan lortu dabezanakaz, gero ta Kolonen egia geiago ziurtatzeko bere liburuan sartu gure dabezanak, bere argitasuna ukaezin edo gezurta eziñezkoa izanda, bere ustez eta niri "*ori bai badala benetako leergaillu bat*" esanda.

Ordubaterdi egon eta gero besarkatu giñan, eta bera, bere etxerako bidea artu ebanean, ez bion arteko arremanari, etenbageko iraunkortasuna emoteko itxaropenarekin.

Afaldu ostean eta lagun batzuekin egonda gero, 10'1/2etan joan giñan ogera.

2.015'eko Jorrailla'ren 29'ko eguastena ta txangolaritzaren irugarren eguna:

Egun onetan, goiz eta arratsaldeko ikus taldeak euki genduzan, goizekoa *Baldemussa'ra* eta arratsaldean *granja edo basetxea ikustera*.

6'1/2etan jagi giñan, eta 7'1/2etan garbitu ostean bera joan giñan, jan tokian gosaltzeko.

8'10minutuetan igon gendun busera, eta 7 busen artean korapillo bat egin zalako, 8'40 minutuetan urten gendun entrabalotasunezko⁽¹⁾ leku orretatik.

Kaleak oso estu biurtu dira an dagon berebil mordoagaz, eta busak gero ta aundiagoak diran lez, laster geratzen dira korapillotuta, naita busen gidariak trebetasun aundia euki.

9retan amaitu gendun ostaletxeetatik txangolariak batzen, ta Balldemossako Nazaretean Jesusen ixilkorren lekaidetxera joan giñan ikustera.

Gallur txiki baten gaiñean eta 425m goialdean daukala itsasoaren neurrian dago eraikita XVIgarrengo lekaidetxe ori, eta ospe aundikoa da, batez be, 1.838ko urtearen negu aldiko illabete batzutan, bertan bizi ziralako erritarren arritasun eta zurrumurru artean erakusten ebenagaz, Txopin'tar Frederik eta bere maitale Sand'tar George⁽²⁾, Txopin'tar Frederik bularreko gaixotasunekin egoala.

-Belarrezko sendakintzaren gela ikusi gendun.

-Lekaide buruen gela.

-Auzi, entzumeneko, artzaille edo ta ikuslearen gela, bertan Llull'tar Raimundoren margozkia egoala.

(1) *Entrabalotasun* = *incertidumbre, duda, indecisión, perplejidad, irresolución.*

(2) *Bere benetako izena* = *Aurora Dupin izan zan.*

-Lekaidearen lo egiteko gela, jantzi ta ogea.

-Jateko gelan be egon giñan, berton Grenobleko biltzarraren margozkia egoala.

Txopiñen gelan bere pianua egon zan, eta ikustera joaten ziran piano joile guztien argazkiak dingilizka eskegita egon ziran pianu orreitan eres oso edo erezati bat jo ondoren. Euren artean, gure Atxukarro´ren argazkia ikusita.

-Santxo´tar erregearen jauregian entzun gendun, bertoko piano-joile baten, Txopiñen eresitz⁽¹⁾ musikaldi poli bat.

-Eta Santxo erregearen jauregia ikusten amaitu gendunean, ordu-lauren bat emon jakun ingurua ikusteko, eta 12´etan ostera busean Itsas begiko Lekaidetxera⁽²⁾ joateko.

-Berton ikusi gendun Llull´tar Raimundo odol aitorlea⁽³⁾

-Eta otoiz toki baten ikusi gendun malbasiaren belarra landuta ardoa gozotzeko.

-Bidean goazela, Austroungaroaren⁽⁴⁾ jauregia be ikusi gendun, bertotik eta itsasertzera joateko, ikaragarritzko aldazbera egoala.

1´45 minutuetan eldu giñan granja edo eguras etxera, eta bertako erakusketak ikusi ondoren, Wratislao Vybornyren jatetxean bazkaldu gendun.

5´1/2etan eldu giñan gure arrotzetxera eta apur bat garbitu ondoren, erria ikustera joan giñan, gero 8´1/2etan afaldu eta 10´1/2etan lo gelara joateko.

2.015´ean Jorrailla´ren 30´eko eguna ta Txangolaritzaren laugarren eguna:

Gaurko egunez, egun osoko ikus taldea euki gendun, askenez Dratx kobak ikusteko.

6´45eko minutuetan jagi giñan, garbitu ta gosaria artuta 8´10 minutuetan busera igoteko.

Bus erdia bete gendun gure ostaletxean, 8´1/2etako bigarren txandan beste lauren bat eta 8´45eko minutuetan irugarren ostaletxean busa guztiz beteteko.

Adriana deitzen zan gure gaurko egunaren bidagillea, eta bera izan zan euki genduzan gidari guztietatik argitzaille edo onena bere adierazpeneko azalpenetan.

Orain 20 urte inguru, Poloniatik etorritakoa izan zan neska au, eta gatz edo atsegiñezko neskatoa izan zan buseko txangolari guztiak irripartsu eukiteko.

Natura-Park ikustera be joan giñan, baiña an ikusi genduana, abereen goibeldasuna baiño besterik ez gendun ikusi, 10´eta 6 minutuetan busera igoteko.

Argi ikusi gendun amen, baten batek alango gauzak: "diruaren irabazpiderako ipinten dabezenean gauza oneik", abere giza-joaren lepotik egiteko ipinten dirala, eta orregaitik ikusi gendun bada expadako "park" orreitan ainbesteko goibelaldia⁽⁵⁾, egon ziren abere, suge ta txori motatan.

Mallorka osoa dago iñoren eskuetan, eta orregaitik ikusten da aiñ argi, ainbesteko diruaren arrapaketa, Mallorkaren arpegiera aiñ begi illunagaz kokatzen dauana.

Adrianak, Sineu erritik aldatu giñanean, Mallorkako ugar-te osoaren erdia zala eta bera zala Mallorkako erri guztietatik zarreneitariakoa esan euskun, bertoko biztanleak arro esanda, munduaren ardatza zala. 1.309ko urtean agindu eban IIn Jaimek, bere erregetxea egiela berton, gero sorkundezko⁽⁶⁾ lekaimetxean biurtu zana.

10´1/4renetan, Majorika pitxiaren lantegi ta salketako etxera eldu giñan, eta zelan egiten ebazan pitxi polit orreik ikusi ta bertoko edaritegian garagardo eta akeita eran ondoren, arrakada batzuk erosi genduzan alabarentzat.

Porto-Kristo´ko errira eldu orduko, Dels-Ams´eko⁽⁷⁾ leize edo kobak ikustera joan giñan.

Leize txikerra baiña polita da bere ainbat urteko aitz negarrezko kandelar eta karearen gorako troskarekin, eta ainbat talde egon giñan leize orreik ikusten, dana kirian-kirian⁽⁸⁾ egiten zana.

Leize orretatik urten gendunean, erritik aske ibilteko denbora emon euskuen, eta Lourdes dendari asi zan lez, or ibili giñan suin ta birsemeari atorra motx eta larruzko beso estunak erosten.

Gauza onetan be argi ikusten gendun, iñoren eskuetan egon zirala txangolaritzazko anto-

(1) Eres itz = partitura musical. (2) Itsa begiko Lekaidetxea = monasterio de Miramar. (3) Odol aitorlea = martir. (4) Enago ziur zeaztasun onegaz. (5) Goibelaldia = tristeza, melancolia, murria, afición. (6) Sorkundezko = concepcionistas. (7) Dels Hams. (8) Kirian kirian = en perfecto orden.

lamendu oneik eta argiago, diruaren irabazpideko atonduketan eginda egon zirela.

1´1/2etan, Sa Gruta-Noban bazkaldu gendun ondo, egoitza bera oso kaizar-jauregizko itxura euki eban lekuan.

2´45 minutuetan busera igon gendun Drak´eko leize edo kobatarara joateko.

Bere izenak esaten dauan lez, eren-suge´ko leizea deitzen dautsoe, eta antziñekoa izan bear dau, beren berako aitz negar ugari ta aundi, eta gorako troska aundi ta ugariak arrigarrizkoak diralako, bere zelaikada osoa leiar edo kristalezko uragaz beterik dauala.

2´km daukaz luzeeran, lau leize edo kobatan bananduta, *“De los franceses” “Luis Salvador” “Blanca” eta “Negra”*.

Eren-Sugeko leize oneik, sei ur bildegi daukaz, aundiarena 177m luzeeran ta 5-9 metruko sakontasunean, tximist argiagaz ondo apainduta daukiena, argiak, kareak daukazan margo ezberdiñak nabarmendu egiten dabezalako, gure ikuspenera arrigarrizko margo eder bat lez agertu egiezen.

Itsasontzi txiki bategaz be egiten dabe antzerki alango bat, baiña tximist argiekin argituz berantza daukazan aitz negar aundi ugari eta gorantza daukazan troska aundi ta ugariak dira gure ikusmenera eltzen diranak, ikusgarriko margo eder bat lez.

4´1/2etan busera igonda, 5´45 minutuetan eldu giñan gure Abana arrotzetxera, bertan garagardo ta mertxikaren ur gozoa⁽¹⁾ eranda, lo gelara joan giñan apur bat garbitu ta gero itsasertzeko ondar luzeetan egurasten ibilteko.

8´1/2etan afaldu gendun eta 10´1/2rarte lagunakaz egonda gure gelara igon gendun.

2.015´eko Loraila´ren 1´eko barikua ta Txangolaritxaren bostgarren eguna:

Gaurko egun osoa, Mallorkako Palma dan uri nagusi osoa ikusten bete gendun.

6´45 minutuetan jagi giñan, garbitu, gosaldu eta 8´10etan busera igon, Mallorkako uri nagusia ikustera joateko.

Naikoa euki neban taldearen gidari barri onegaz, Palmaren uri nagusiko bidean goazela, mallorkaren edestia asi jakun adierazten Maribent jauregitik asita bizi zira errege guztiak espainolak izan ba ziran lez, espaineko itz ori min puntan euki ebalako beti.

Baiña, Mallorkako edesti ta gaztelerari asi jakon espainol esaten, eta alango baten berari deituta: *“espainako laterri ta edestiak ez zirala Mallorkaren izen edo ta edestiak, espain laterriko izena, iragankorrezko izena zala, ez zala euren aitorrezko edo jaiotako izena, gaztelerara ez zan espainol bezela, esan neutson”*, eta zer esangurera agertu eban barre iri edo irripartsuagaz, ontzat uste

(1) Mertxikaren ur gozoa = zumo de melocotón.

dot artu ebazala nik esandakoak, ortik aurrera ez ebalako aipatu geiago espainol itz ori bere kon-dairan, arik eta V.n Felipe Bor-boia agertu eban arte.

Palmako Golkora eldu giñanean, arrituta geratu giñan ikusi genduzan ainbat apainduriko itsa-sontziekaz.

Gotzai eleiza edo Eleiz-Nagusira joan giñan ikustera, eta bera ederra izanez gaiñ barruan daukazan edertasun arrigarri arteetan, argibae edo leio borobil ederra ta Llull'tar Ramon edo Raimundo frantzizkotarra ilobiratuta dauan otoiz tokia ikusi ostean, 12' ak ziranean, bertoko lore baratze edo zugaztiko enparantzara joan giñan, eta bertan ezarleku baten egon giñela milla urteko zuaitz andi bateri argazkiak ataraten, sindikatu edo alkarta-sunezko talde ezberdiñen agerkundezko bira aundi bat agertu zan euren eskabide edo galdeketakaz.

Niri arritu egin eustena, erri zaingoagaitik ondo babestuta egon zala.

Eguerdiko ordubiak ziranean "Sei Dorre"ko jantokira joan giñan bazkaltzera, eta arrain txirla'gaz egindako ziriol⁽¹⁾ salda, okela lur sagar erregosiarekin eta gero koka edo kokla'ren budiña⁽²⁾ jan ostean, Kordubako ezkon biekin alkartu giñan ainbat barre eginda, oso barregarri, atsegiñ edo kontulari onak izan zirelako.

3'1/2etan busera igon gendun, Mallorkaren Palma uri nagusiaren inguru ta barrua esagutzeko.

4'retan 1.300-1.309ko urte bitartean Bellberreko Jauregi edo gaztelua ikustera joan giñan.

Itsasoaren neurritik, gaiñaldean 140m daukan mendi gallur baten gaiñean eginda dago bere sendotasun guztiagaz Bellber'eko gaztelu ori.

Bellber'eko itza, ikusgune ederrekua dala esan gura dau, ta benetan dala ikuspegi ederrekua, bertatik Palma osoa ikusten dalako.

Ondo zaintzen daben Jauregi edo gaztelua da.

6'retan eldu giñan ostaletxera, eta 8'retan afaldu ondoren, akeita artzera joan gintzazan Eri-co itsasertzeko edaritegietara, 10'1/2etan ostaletxeko logelara joateko.

2.015'eko Loraila'ren 2'ko zapatua ta Txangolaritxaren seigarren eguna:

Egun onetan, Soller'era su gurdi'an⁽³⁾ joan, eta bertan erria ikusteko daukiezan tximis gurdi edo tranbira igonda, erri inguruak ikusteko atondu gintzazan.

6'45minututan jagi giñan eta egun barri guztien antzera norbera garbitu, eta jantokian gosalduta, 8'10 minutuetan prest egon giñan busera igoteko.

Berina, beira,⁽⁴⁾ edo leiar'ezko lantegi batera eroan ginduezan, bertan beraina edo leiar'ekin egiten ebazan gauza politak ikustera.

Akaita be artu gendun bertan, eta lantegi guztia ikusi ondo-

ren ta ardontzi edo urardo⁽⁵⁾ bi erosita, su gurdi batera igon gendun Soller'eko ibarrera joateko.

10'45minutuetan eldu giñan Soller'eko errira, bidean "Deia" erriaren izena ikusi ostean, erri-tik ikusle ta gidariaren berriakaz oartu ondoren, egiten daben azoka ederretik ibili giñan ikusten, arik eta arratsaldeko ordubietan, tximist gurdi⁽⁶⁾ edo Sollerreko udalak, erria ikusteko daukazan alango tranbi batera igonda, Sollerreko kaira joan gintzazan.

Arrazoiz deitzen dautsoe Sollerreko ibarrari "urregorritzko Ibarra" laranondo asko daukazelako bere lurretan, bai usai gozoa be, **laranondo orren laranlore ta limoilorearen** usai gozoagaz bete egiten dalako erri inguru guztia.

Sollerrek, kai txiki eta polita dauka bere beirazko⁽⁷⁾ ur garden, eta gidariak kai ingurua ikusteko denbora emon euskuenean, ardantegi baten ikusbegi ederrenetik ardo zuri on bategaz, ur zorriak⁽⁸⁾ erreta jan egiguzala emon euskun aolkuagaz.

Ingurua ikusi ondoren Lourdes ta nik, jatetxe baten aurrean egon ziran mai ezarlekuakaz ezarri giñan eta serbitzen egon zan neskatoari, gidariak agindu euskuna eskatu geuntson.

Ur zorri orreik jaten gagozela, buruan euken aoko garraztasunagaz konturatu bazan itandu neutson Lourdeseri, eta berak bokarta edo Lurrarteko itsasoan artutako antxoak barrue-

(1) Ziriol = fideo. (2) Koka edo koka'ren budiña = flan. (3) Su gurdi = tren propulsado por fuego, gasolina o gasoil. (4) Beira, berina, berinaki, leiar = cristal. (5) ardontzi edo urardoa = vinajera. (6) Tximist gurdi edo tranbidea = tren o tranvía. (7) Beirazko, berinezko, leiarrezko = parecido al cristal, cristalino. (8) Ur zorri erreka = Gambas a la plancha.

taik daukien garratzezko usai edo ta aoko antzekoa eukiela esan eustan.

Nik, miraria dana, ez zala lurrarteko itsasoaren bizitzak daukien barruetako usai garratz eta agoko garratzasun ori eukitea, Lurrarteko Itxaso onen urak, munduko gizaren bizitzatik ainbat milla urtetan, Europa ta Afrikaren urmindu edo zikin zuloa izan ondoren, beren uraren osasunerako nai gatzaren laguntza euki arren, ur orreik arnas edo osijenua eukitea bear dabela esan neutson, Lurrarteko Itsaso onek Jibraltarretik, Atlant itsasoko urakaz daukan osasunduteko aukerak oso estuak diralako.

Altamar deitzen zan jate-txe orrein goiko solairuan jan gendun, arrigarrizko ikusmenak euki genduzala bere leiar-gintza aundietatik, eta bazkaldu ondoren 3'1/2ak ziranean busera igon gendun, Soyako ibarretatik gure ostaletxera joateko.

Denborari begira, egun au izan zan geien arrigarritu jakuna, euki gendun egugiro on, garbi ta ederrenagaz, Mallorkako ikuspegiagaz atsegindu gintzazalako.

6'retan eldu giñan gure Saarako ostaletxera, gure gelan garbitu ta oge ganean itzuteko, nire anak ainbesteko ibilkerakaz oso aundituta egon ziralako.

8'1/2etan afaltzera beratu giñan, gero 11'karte beko gela nagusian lagunekaz egoteko.

2.015'eko Loraila'ren 3'ko igandea ta Txangolaritxaren zazpigarren eguna:

Txangolaritzazko azken egun au, Alkudia, Formentor eta Pollensa ikusteko egun osoa izan zan.

Beti lez, 6'eta 45 minutuetan jagi giñan, garbitu, eta jan tokian gosaldu ondoren 8rak eta 10 minutu ziranean busera igonda Alkudiarantza joan gintzazan.

9'20-9'40ko ordu artean Inka'ko erriaren larru dendatan emon gendun denborea.

10'20-11'40ko ordu bitartean, Pollenzako erria ibili giñan gidarien azalpenakaz ikusten, artean Lluk'eko lekaidetxea bere Ama-Birjiñ beltza daukala, Sant Domingo'ren lekaidetxea gure Markiñako Zioztzaren lekaidetxeak daukan kalistro⁽¹⁾ ederraren antzekoa euki ebalu ikusita, erromatarren zubi zarra, eta abar.

Itsas iate itsasontzi larregi ikusi genduzan Pollenzako kai orreitan.

Formentorrerantza joan giñanean, auntz'eko bide oso estu batetik joan giñan, sa-Kreuetako begira tokitik ikusten diran edertasunak ikustera, eta denbora gitxi baten egonda, urten izan bear gendun andik, berebil, bus, motorlari eta txirrindulari geiegi joaten zalako ikustoki orreitar, berebil bat bereala geratuta be, txirrindulari bat bere gaiñetik zelan joan zan ikusita.

(1) Zimitorio edo kalostre = claustro.

Arazo geiegi ikusi genduan berebil bus bide estu orretatik.

11kak eta 40´ minutuetan eldu giñan Formentorra, eta 1.928ko urtean Arjentinako Adan Diel´ek, ain ospatsu egindako *Formentor-Ostaletxea* kanpotik erakutsi euskun gure bidai gidariak, bertan *Winston Txurtzil, Eduard Windsor, Gales´eko printzea, edo ta espainako mimistrua izan zan Alkala Zamora* egon zirala esanez.

12´40 minutu ziranean urten gendun Formentorreko burdibide orretatik, 1´1/4renetan Alkudiara joateko.

K.a.123ko urtean irasi eban Pollentiaren izenagaz Kinto Zezilo Metelo kontsulak, gaur arresidunezko uri-itxita dauan Alkudia´ren izenagaz erri politori, bere San Jaume erdi-mendeko eleiza XIXn gizaldean barritu egin ebena, XIIIIn gizaldiko Santa Anaren eleiza eta bere jaur-etxe ederrak ilusita, Artaiara joan giñan Kases de Son San Martiñeko jatetxean bazkaltzeko.

Ilar nabarrakin⁽¹⁾ egindako egosari⁽²⁾ gozo bat jan gendun, gero erretako oilaskoa saltsa gozo bategaz eta azkenez opil goxo⁽³⁾ antzeko bategaz amaitzeko.

3´1/2etan urten gendun Son San Martiñeko jatetxe orretatik busera igoteko eta gure ostaletxera joateko.

Gelara joanda garbitu giñan apur bat eta gero errira beratu giñan, azken eguna bezela, gure agurra emoteko Ondarreko⁽⁴⁾ inguru orreri.

2.015´eko Loraila´ren 4ko asteleena eta Txangolaritzaren azkeneko eguna:

Egun onetan ez gendun egin, eroan genduzan jantziak zorroetan apaintzea baiño besterik, goizeko 12´tarako gure logelaren giltzak artzairan edo arreran itzi bear genduzelako, eta ordu batetan busa artu eta egazkiñen zelaira eroan ginduzan, bertoko gordelekuan zorroak marratu eta gu joaten giñan egazkiñera eroateko.

4´terdietan eldu giñan Loiu´ko egazkin zelaira, eta an euki gendun gure suin ona zain, Lourdes eta ni etxera eroateko.

Benetan diñotsuet, txangolaritza ederra egin gendula Mallorkako ugartetik.

(1) Ilarnabarrak = garbanzos. (2) Egosari = potaje. (3) Opil goxo = tarta, tortada. (4) Arenal deitzen daute itsasbaterreko lurraldearen inguru orreri.